

naar de Vlaamse. Die drie categorieën wil men bereiken met hetzelfde materiaal dat voor de gelegenheid niet alleen in hokjes werd opgedeeld via taal en thema, maar ook nog eens streng afgebakend werd in de tijd. Terecht hebben sommige schrijvers dat tijdstip 1980 ruim gehanteerd. Terecht hebben ze aandacht opgeëist voor zaken en organisaties die al veel vroeger actief waren. Wie daar minder rekening mee heeft gehouden, is in zekere zin, ik neem aan zonder moedwil, de theatergeschiedenis gaan herschrijven of verenigen. Ook het opdelen in taalgroepen werkt dubbelzinnig. Soms werkt het verhelderend en legt het ook de onwetendheid over de andere gemeenschap

bloot. Meestal komt de zichzelf opgelegde beperking storend over. Het minste dat je kon verwachten was dat er betere en juistere taakomschrijvingen waren meegegeven en dat er grondiger overleg had plaatsgevonden tussen de verschillende schrijvers. Toch is deze uitgave exemplarisch omdat ze wijst op de noodzaak om veel intenser het werk van de andere te gaan bekijken en bestuderen. De initiatiefnemers weten dat maar al te goed. Daarom hebben ze dit boek beschouwd als een voorloper op meer expliciete en thematisch gerichte uitgaven over het podiumkunstenlandschap in onze twee taalgemeenschappen.

In haar statement, dat we al konden horen

in de vorm van State of the Union op het Theaterfestival van 1994, wijst Marianne Van Kerkhoven erop dat het samenbrengen van theorie en praktijk één van de belangrijkste historische taken is van dit moment in het menselijk handelen. Daarmee geeft ze aan waarom zowel de uitgave van dit boek als het lezen ervan een dwingende noodzaak is.

Balkon/Balcon. Podiumkunsten in België/les arts de la scène en Belgique, 1ste jaargang, nr 1, augustus 1996 is een uitgave van het Vlaams Theater Instituut en la Maison du Spectacle-la Bellone, 500 fr. (450 fr., 375 fr.) + 100 fr. verzendingskosten. Nederland: f 30.

Een terugblik

Claire Diez

Het einde van de zomer. Het theaterseizoen heeft zijn gordijnen nog niet geopend. En toch, voor de eerste keer is het Theaterfestival te gast in Brussel. Voor de Franstaligen die het Vlaams niet meester zijn, werd ondertiteling aangekondigd, hoewel hier nauwelijks sprake kan zijn van een Vlaams festival. Maar dit is van weinig belang. Het is een mooie kans om om de hoek de beste voorstellingen volgens Vlaamse en Nederlandse critici te ontdekken. Een rijk aanbod wordt gepresenteerd. Er worden debatten gevoerd. Men discussieert. Men verdiept zich in datgene waaraan de zintuigen worden overgeleverd door het te bespreken. Het evenement vindt plaats in het Lunatheater dat beroep doet op de mening van Franstalige kunstenaars en critici. De zon schijnt. Er is te weinig publiek. Maar de goesting is er om opnieuw over de jaren te vertellen waarin Vlaamse en Franse artiesten elkaar ontmoetten, voor de communautaire vrieskou inzette. Voor elk tweetalig initiatief zich verwondde aan de tyrannieke lichtgeraaktheid van de politici, meesters van de grote ontmanteling van België.

Na de oorlog kwam cultuur onder de bevoegdheid van het (nationale) Ministerie van Onderwijs, totdat in 1958 het eerste Ministerie van Cultuur het licht zag. Hiermee ging ook de eerste linguïstische splitsing van de Belgische cultuur gepaard, de opdeling in een Vlaamse en een Franse sectie. In 1977 ging de communautarisering van start die in 1980 zou leiden tot het installeren van de Raad en de Uitvoerende Macht van de Vlaamse en Franse Gemeenschappen.

Vandaag is het voor een Franstalige programmator gemakkelijker een voorstelling uit Dakar te ontvangen dan met een kunstenaar uit Antwerpen te werken. Eenieder wordt gedwongen zijn communautair kamp te kiezen, op straffe van subsidieminderings. Bij gebrek aan een cultureel akkoord tussen de Vlaamse en de Franstalige regering. Gebrek? Het betreft veeleer een gemis aan wilskracht, een blokkade. Het uur van de scheiding heeft geslagen, niet dat van de verdeling. Dat is tenminste wat de politieke klasse gelooft. Maar laten we eens de Franstalige theaters onder de loep nemen en nagaan hoe kunstenaars uit de twee taalgebieden elkaar waardeerden, ontmoetten en verrijkten.

Op 19 september 1945 werden er twee nationale theaters opgericht, een Vlaams en een Frans. Het Franse huis zou tot in 1985 worden geleid door de stichter Jacques Huisman. Vanaf 1946 werd Shakespeaere opgevoerd in voorstellingen van Johan De Meester (*Othello* en *Troilus en Cressida*), een adaptatie van Herman Teirlinck's *Elckerlick* door Petrus de Diest. Vanaf 1957 tot aan het einde van zijn mandaat in 1985 zou Huisman bovendien niet minder dan twaalf keer Jo Dua uitnodigen. Ook Walter Tillemans werd in 1967 bekend met het eerste Franstalige plateau in Brussel, waar hij met name drie Russische auteurs (Ostrowski, Tolstoj, Erdman) zou regisseren.

In het Théâtre National worden hoofdzakelijk Amerikaanse auteurs (Richard Nash, Eugene O'Neill, Henry Denker, Mark Medoff en Kaufman-Hart) opgevoerd, maar ook Engelse

(David Storey, Peter Schaffer) en twee Belgische auteurs (Paul Willems en Hugo Claus).

In 1986 nodigde Jean-Claude Drouot, de opvolger van de vader-stichter, nogmaals Tillemans uit om *Der Theatermacher* van Thomas Bernhard op te voeren. Hij deed ook een beroep op Franz Marijnen die hier de voorstellingen *Le balcon* van Genet en *Mort de chien* van Hugo Claus encenseerde.

Philippe Van Kessel neemt de leiding over in 1990. Inmiddels is het Théâtre National 'Le Théâtre national de la communauté française de Belgique' (TNCFB) geworden, hoewel iedereen dit huis het TNB of 'le National' blijft noemen. Ter gelegenheid van twee hernemingen sluit Van Kessel een akkoord met het Kaaitheater om in zijn theater Franstalige versies van Vlaamse creaties te brengen, met name *Wittgenstein Incorporated* door Johan Leysen en de monologen van Jan Fabre. Bovendien maakt men naar aanleiding van *Amants puérils* van de Belg Fernand Crommelynck een rolverdeling met Vlaamse acteurs als het huispersoneel en Franstalige spelers als de meesters: het spel der talen weerspiegelt de geschiedenis en hun macht. Deze opdeling gebeurt naar het voorbeeld van *Georges Dandin*, een voorstelling die enkele jaren voordien werd opgevoerd door Marcel Delval in het NTG te Gent. In deze voorstelling is Dandin een Vlaamse boer die wordt vernederd door de familie de Sottenville, 'frankiljons' die hun adellijke titel hadden afgekocht.

Van Kessel zelf is een gekende figuur binnen de stroming van het 'Jeune Théâtre'. Deze